

Експертна практика судової пожежно-технічної експертизи в умовах воєнного стану

Маргарита Савчук

Київський НДЕКЦ МВС України, м. Київ, Україна, e-mail: margosav1953@ukr.net

Актуалізовано питання щодо статистики причин виникнення пожеж, на основі чого ухвалюють рішення щодо пожежно-технічної експертизи, що вирішує питання у сфері виникнення, причин та осередків пожеж. Також наведено інформацію щодо версій і стадій виникнення пожеж.

Ключові слова: пожежно-технічна експертиза; воєнні злочини; джерело запалювання; пожежа.

Forensic Expert Practice of Fire Technical Examination Under Martial Law

Marharyta Savchuk

This paper focuses on the statistical analysis of fire causes, which forms the basis for decisions regarding fire technical examination. This examination addresses issues related to fire occurrence, causes, and fire sites. Additionally, information about various stages and versions of fire occurrence is provided.

Keywords: fire technical examination; war crimes; ignition source; fire.

За результатами порівняльного аналізу пожеж і їх наслідків за три місяці 2023 р. з аналогічним періодом 2022 р. виявлено зменшення кількості пожеж на 45,5%; кількості людей, загинувших унаслідок пожеж,— на 7,1%; кількості людей, травмованих на пожежах,— на 15,2%. Водночас кількість дітей, загинувших унаслідок пожеж, збільшилася на 36,4%; кількість дітей, травмованих на пожежах,— на 5,1%; матеріальні втрати — в 1,9 рази. Упродовж трьох місяців 2023 р. підрозділи територіальних органів ДСНС зареєстрували 14171 пожежу.

Основні причини виникнення пожеж 2023 р. (порівняно з відповідним періодом 2022 р.):

- необережне поводження з вогнем — 6668 випадків (-62,8%);
- порушення правил пожежної безпеки під час облаштування та експлуатації печей, теплогенерувальних агрегатів та установок — 1790 випадків (-13,7%);
- вибухи внаслідок бойових дій — 1302 випадки (+0,2%);
- порушення технологій виробництва та правил експлуатації транспортних засобів — 442 випадки (-21,1%);
- підпали — 373 випадки (-18,9%);
- пустощі дітей із вогнем — 50 випадків (-3,8%);
- несправність виробничого обладнання, порушення технологічного процесу — 42 випадки (зростання у 4,7 рази);

- невизначені причини — 31 випадок (-88,2%).

На підставі взаємозв'язку окремих фактів, виявлених під час огляду місця пожежі, можна робити припущення щодо обставин розвитку подій, тобто розглянути можливі версії виникнення пожеж.

Версія є підставою для накопичення, впорядкування, обробки інформації та, будучи попереднім міркуванням з приводу ще не визначених обставин справи, становить імовірнісну логічну конструкцію, яка потребує опрацювання, уточнення, перевірки та обґрунтування.

Процес висування і перевірки версій містить такі послідовні стадії:

- формулювання вірогідних припущень, що науково пояснюють сутність, властивості та походження фактів, які досліджують;
- виявлення та аналізування ознак, характерних для цього припущення;
- визначення засобів і методів для дослідження виявлених ознак;
- перевірки висунутих версій.

Доцільно досліджувати версії, починаючи від малоімовірних і завершуючи найбільш вірогідними та зважаючи на реальну пожежну небезпеку можливих джерел запалювання. Аналізуючи причини виникнення пожеж за джерелами запалювання, можна поділити їх на чотири групи:

- проявів природніх явищ;
- необережності;
- порушення вимог стандартів, норм і правил пожежної безпеки;
- умисності.

Джерела запалювання віднесено до цих груп умовно, ураховуючи найбільш характерні випадки. За певних обставин, які зумовлюються реакціями, станом людей або мотивами їх поведінки, горіння може виникати як результат необережності, халатності або умисності. Тому спочатку відповідають на запитання про джерело, а лише після цього — про причину виникнення пожежі [2].

До переліку причин виникнення пожеж, починаючи з лютого 2022 р., додалися вибухи внаслідок бойових дій. Більшість пожеж (61,2%), кодифікованих підрозділами територіальних органів ДСНС як «інші причини», пов'язана з бойовими діями російських військ на території України (потрапляння боєприпасів та їх уламків, вибухи внаслідок влучання боєприпасів, ракетні обстріли, обстріли стрілецькою зброєю); також із бойовими діями пов'язана більшість пожеж (96,3%), кодифікованих як «вибухи». Унаслідок обстрілів за 3 місяці 2023 р. виникло 9,2% від загальної кількості пожеж; відносно минулорічного показника зростання склало 0,2% [1].

Виокремлюючи причину виникнення пожеж, пов'язану з вибухами внаслідок бойових дій, в окрему групу, слід відзначити, що від «інших причин» за 3 місяці 2023 р. виникло 825 пожеж (+23,3%) [1].

На розподіл кількості пожеж суттєво впливає інтенсивність бойових дій у межах окремих регіонів України, їх часткова окупація російськими збройними формуваннями, а також переміщення населення та промислових потужностей зі східних регіонів на захід країни.

Збирання доказової інформації під час розслідування воєнних злочинів потребує призначення значної кількості судових експертиз, зокрема пожежно-технічної, адже її призначають

для визначення причин, умов і процесів виникнення пожежі, визначення часу та шляхів розповсюдження пожежі й визначення обставин, що сприяли виникненню та розповсюдженню пожежі.

Отже, організація взаємодії посадових осіб Національної поліції, ДСНС, Експертної служби МВС під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами, має на меті:

- захист прав, інтересів і свобод, життя і здоров'я людей і громадян, суспільства та держави від протиправних посягань;
- установлення причин виникнення пожеж, а також винних у цьому осіб та притягнення їх до відповідальності;
- забезпечення охорони соціальних та майнових прав осіб;
- запобігання кримінальним правопорушенням [1].

Перелік джерел посилання

1. Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами: наказ МВС України від 24.07.2017 р. № 621 (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17#Text> (дата звернення: 28.02.2024).
2. Аналітична довідка про пожежі та їх наслідки в Україні за 3 місяці 2023 року / Державна служба України з надзвичайних ситуацій. URL: <https://idundcz.dsns.gov.ua/upload/1/7/6/3/3/8/9/analitichna-dovidka-pro-pojeji-032023.pdf>
3. Степаненко С. Г., Білкун Д. Г., Яник Я. М., Тимощук Ю. Т. Дослідження пожеж. Київ, 1999.